

Česká zemědělská univerzita v Praze

**Fakulta lesnická
a dřevařská**

Současná legislativa ochrany přírody

pro přednášku U3V – ZS 2016/2017

Mgr. Ing. Michal Hrib, Ph.D.

Č E S K Á Z E M Ě D Ě L S K Á U N I V E R Z I T A V P R A Z E

Úvod – definice pojmu „legislativa“ x právní předpisy

- Poznámka k vymezení tématu (pojmy legislativa x právní předpisy).
- *Legislativa je zákonodárnou mocí uskutečňovaná, zákonodárná činnost, tj. zákonodárství; zákonodárný proces je proces přijímání zákonů.*
- Stále častěji se však pojem „legislativa“ používá v extenzivním významu, kdy je takto synonymem pro právní předpisy anebo dokonce pro právní řád.
- Tématem přednášky je však otázka právních předpisů, které upravují problematiku ochrany přírody a nadřazeně i oblast „práva životního prostředí“.

Právní odvětví: Právo životního prostředí (PŽP) - definice

- Právo životního prostředí je soubor právních norem a institutů zaměřených na ochranu životního prostředí. Jedná se o hraniční právní odvětví, které zasahuje jak především do práva veřejného, tak do práva soukromého, a které je úzce svázáno se správním právem. Součástí PŽP je také ochrana přírody a krajiny.

Hlavní zásady PŽP

V současné době jsou politika životního prostředí a tedy i právo životního prostředí založeny na několika základních principech.

Jedná se tak hlavně o princip prevence, princip předběžné opatrnosti a princip odpovědnosti původce, princip integrované ochrany a princip sdílené odpovědnosti. Za stěžejní jsou z těchto principů považovány princip prevence, princip předběžné opatrnosti a princip odpovědnosti původce.

- **Princip nejvyšší hodnoty** vychází ze skutečnosti, že životní prostředí je nenahraditelnou hodnotou, na jehož příznivém stavu závisí nejen osud lidstva, ale i existence samotného života na této planetě. Proto je mu obdobně jako lidskému životu a zdraví poskytována nejvyšší ochrana. Jde však o princip, který nelze absolutizovat do zákazu jakékoliv činnosti, která by se mohla dotknout životního prostředí, je nutná jeho koordinace v souladu s ostatními principy, zejména s principem trvale udržitelného rozvoje.
- **Princip trvale udržitelného rozvoje** je v § 6 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, definován jako „rozvoj, který současným i budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystému“. Princip udržitelného rozvoje tak koordinuje nezbytnou ochranu životního prostředí s požadavky ekonomického a sociálního rozvoje. Při jeho uplatňování v právu to znamená provádět regulaci společenských vztahů zaměřenou na šetrné využívání přírodních zdrojů, jež umožní rozvoj, při němž budou respektovány požadavky na zachování příznivého životního prostředí.
- **Princip odpovědnosti státu** je založen na ustanovení článku 7 Ústavy, který zavazuje stát, aby dbal šetrného využívání přírodních zdrojů a ochrany přírodního bohatství, které patří v podobě životního prostředí k nejvyšší hodnotě (bohatství) společnosti. Plnou odpovědnost za stav životního prostředí a jeho ochranu nemůže převzít v současných poměrech již nikdo jiný než stát. Jen stát má možnost vytvořit a zajistit právní ochranu životního prostředí. Princip odpovědnosti státu je někdy nahrazován principem sdílené odpovědnosti, resp. ochrany jako všeobecné povinnosti, který je založen na povinnosti každého člověka podle svých schopností a možností podílet se na ochraně životního prostředí.

Hlavní zásady PŽP - pokračování

- **Princip odpovědnosti původce** je obecným právním principem. Znamená, že každý odpovídá za svou činnost, kterou ohrožuje nebo zhoršuje životní prostředí. Odpovědnost spočívá v náhradě způsobené škody, resp. v odstranění ekologické újmy a v delikttní odpovědnosti za protiprávní jednání, ale i v povinnosti při nakládání s nechtěnými produkty (např. původci odpadů). Nemusí to však být jen tyto formy odpovědnosti za porušení právních povinností ve vztahu k životnímu prostředí, ale též odpovědnost ve formě různých ekonomických nástrojů (poplatky, odvody, daně a další platby) za jednání jinak právem dovolené podle jiného speciálního principu znečišťovatel platí (PPP - polluter pays principle).
- **Princip komplexní a integrované ochrany** je výrazem poznání, že ohrožování a poškozování jedné složky přechází do složek jiných (např. nečistoty z ovzduší přecházejí do půdy, vody, rostlin a živočichů) a způsobuje poškození celého ekosystému. Komplexnost ochrany odráží jak jednotu životního prostředí a nezbytnost překonání původního odděleného pojetí právní ochrany jednotlivých složek životního prostředí, tak i potřebu koordinace právní regulace ochrany přírody s prostředky mimoprávními.
- **Princip prevence** je opět obecným principem práva, který má v ochraně životního prostředí zvláštní význam, neboť důsledky poškození prostředí jsou často nenapravitelné.
- **Princip předběžné opatrnosti** je ve své podstatě zvláštní modifikací principu prevence v ohrožování a poškozování životního prostředí. Jeho podstatu vyjadřuje § 13 zákona o životním prostředí, kde se uvádí, že „lze-li se zřetelem ke všem okolnostem předpokládat, že hrozí nebezpečí nevratného nebo závažného poškození životního prostředí, nesmí být pochybnost o tom, že k takovému poškození skutečně dojde, důvodem pro odklad opatření, jež mají poškození zabránit“. Předběžná opatrnost tudíž spočívá ve vycházení z nejhorší možné varianty z těch, které mohou nastat.
- **Princip informovanosti** a účasti veřejnosti vychází z předpokladu, že je-li ochrana životního prostředí veřejným zájmem a má-li každý právo na příznivé životní prostředí, musí mu být právními normami zajištěna možnost se na této ochraně podílet. Účast veřejnosti je zajišťována prostřednictvím přístupu k informacím o životním prostředí, účasti v řízeních, v nichž se rozhoduje o využívání přírodních zdrojů a o činnostech, které by mohly vést k ohrožování a poškozování životního prostředí, přístupem k prostředkům právní ochrany životního prostředí a účasti na přípravě právních předpisů. K plnému uplatnění principu účasti veřejnosti by měla přispět úplná realizace Aarhuské úmluvy (Úmluva Evropské hospodářské komise OSN o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k ochraně v záležitostech životního prostředí).
- **Princip ekonomické stimulace** vychází z požadavku, aby ekologické chování bylo i ekonomicky výhodné, a naopak. Jeho uplatnění je spojeno s vytvářením soustavy nástrojů pozitivní i negativní ekonomické stimulace. Ty mohou působit na chování příznivě pro životní prostředí i tehdy, když určitá činnost ještě nepřekračuje hranici protiprávního jednání.

České právo životního prostředí

Ústavní základy práva životního prostředí

- V samotné **Ústavě ČR** je právo životního prostředí zakotveno **ve čl. 7**: „*Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a o ochranu přírodního bohatství.*“ Ústavní zakotvení práva životního prostředí má pak podobu zakotvení několika základních práv. Především je to právo na příznivé životní prostředí a další s ním související právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů, která jsou zakotvena ve **čl. 35 Listiny základních práv a svobod**. Vedle nich jsou to však i další základní práva:
 - Čl. 6 odst. 1 zakotvující základní lidské právo na život
 - Čl. 31 zakotvující právo na ochranu zdraví
 - Čl. 11 odst. 3 zakotvující právo vlastnit majetek, současně však zakazující vlastníkovu mj. vykonávat je tak, aby bylo poškozováno lidské zdraví, příroda a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.
 - Čl. 28 zaručující zaměstnancům právo na uspokojivé pracovní podmínky.

Prameny českého práva životního prostředí

Právo životního prostředí je širokou disciplínou rozprostřenou v celé řadě pramenů, která zahrnuje zejména:

- **Ústavní základy ochrany životního prostředí** (viz předchozí slide).
- **Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí:** Stručný zákon, který pouze naznačuje základní rámec právní problematiky životního prostředí: vymezuje základní pojmy, zásady ochrany životního prostředí a povinnosti právnických a fyzických osob, a to povinnosti při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí a povinnosti související s využíváním přírodních zdrojů. Kromě toho obsahuje obecné právní zakotvení institutu posuzování vlivů činností na životní prostředí a institutu odpovědnosti za ekologickou újmu. Dále zakotvuje dvě skutkové podstaty správních deliktů a sankce za jejich naplnění v souvislosti s podnikatelskou činností – první spojenou se způsobením ekologické újmy, druhou za neprovedené opatření k nápravě nebo neupozornění orgánu státní správy na porušení právních předpisů o ochraně životního prostředí. Zákon rovněž umožňuje orgánům státní správy příslušným k ochraně životního prostředí rozhodnout o předběžném opatření, tj. o dočasném (max. na dobu 30 dnů) zastavení nebo omezení činnosti, z níž hrozí nebezpečí poškození životního prostředí. Nakonec zákon zmiňuje ekonomické nástroje jako nástroje ochrany životního prostředí.
- **Zákony s průřezovými nástroji ochrany životního prostředí** – tato skupina zahrnuje zejména zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Patří do ní i zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, který podrobně upravuje předpoklady a postupy k zajištění jednoho ze základních lidských a občanských práv – práva na informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.

Prameny českého práva životního prostředí - pokračování

- **Předpisy upravující ochranu složek životního prostředí:** Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (životní prostředí zahrnuje i složky uměle vytvořené člověkem).
- **Předpisy upravující ochranu ekosystémů:** Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích (lesní zákon), zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.
- **Předpisy upravující ochranu před zdroji znečištění:** Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, zákon č. 477/2001 Sb., o obalech, zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a nařízení vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací, zákon č. 350/2011 Sb., chemický zákon, zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie (atomový zákon), zákon č. 59/2006 Sb., o prevenci závažných havárií, zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty.
- **Předpisy upravující organizaci ochrany životního prostředí:** Zákon o České inspekci životního prostředí, zákon o Státním fondu životního prostředí, ale i zákon o obcích, zákon o krajích.
- Za prameny práva životního prostředí považujeme i **další předpisy**, jejichž hlavním úkolem a cílem je regulace jiných oblastí společenských vztahů než vztahů péče o životní prostředí, avšak v jejich obsahu se přesto vyskytují právní normy a instituty, které se životního prostředí dotýkají anebo jsou v ochraně životního prostředí použitelné. Takových předpisů je velmi mnoho. Příkladem může být občanský zákoník (např. ustanovení o sousedských vztazích, o prevenci vzniku škod na majetku a o odpovědnosti za tyto škody), zákoník práce (pracovní prostředí je specifickým případem životního prostředí), zákony z oblasti finančního práva (ekonomické nástroje ochrany životního prostředí), předpisy upravující odpovědnost (trestní zákoník, zákon o přestupcích).

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická
a dřevařská

Evropské právo životního prostředí

- V oblasti práva životního prostředí existuje sdílená pravomoc Unie a členských států. To v praxi znamená, že od našeho vstupu do Evropské unie vzniká většina české legislativy v oblasti životního prostředí transpozicí evropského práva.
- V současné době patří k hlavním prioritám politiky životního prostředí EU boj proti klimatickým změnám a znečištění, zachování biologické rozmanitosti, podpora odpovědného využívání přírodních zdrojů a udržitelný rozvoj. Za tím účelem se unijní instituce zaměřují především na tvorbu norem směřujících k omezování emisí skleníkových plynů (včetně vytvoření mechanismu obchodování s emisemi), k podpoře výroby energie z obnovitelných zdrojů či k omezování různých zdrojů znečištění (znečištění ovzduší, vody, hluk apod.).
- K dalším prioritním legislativním oblastem Evropské unie na poli životního prostředí náleží například ochrana oblastí s výskytem chráněných živočišných a rostlinných druhů (především systém oblastí Natura 2000) či označování ekologicky šetrných výrobků.

Mezinárodní právo životního prostředí

Mezinárodní právo životního prostředí je souhrnem pravidel mezinárodního práva, sloužících k ochraně životního prostředí před znečišťováním, neracionálním hospodařením s přírodními zdroji a jiným poškozováním. Současná mezinárodní úprava je velmi rozsáhlá a převážně roztržštěná do množství mnohostranných i dvoustranných smluv. Obecná východiska (zásady) mezinárodního práva životního prostředí jsou obsažena v právně nezávazných (doporučujících) dokumentech, jako je Stockholmská deklarace o životním prostředí (1972). Konkrétní smluvněprávní pravidla lze dělit podle složek životního prostředí:

- **ochrana atmosféry** (Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států, 1979, Vídeňská úmluva o ochraně ozonové vrstvy, 1985),
- **ochrana vod** (Úmluva OSN o mořském právu, 1982)
- **nebezpečné činnosti** (Úmluva o včasném oznamování jaderných nehod a Úmluva o pomoci v případě jaderné nebo radiační nehody, 1986, Basilejská úmluva o kontrole a pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států, 1989),
- **ochrana přírody** (např. Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, 1973, Úmluva o biologické rozmanitosti, 1992),
- **ochrana klimatu** (Rámcová úmluva OSN o změně klimatu, 2005),
- **účast veřejnosti v rozhodovacích procesech** týkajících se životního prostředí, zajištění právní ochrany v záležitostech životního prostředí (Aarhuská úmluva, 1998).

Konference OSN o životním prostředí a rozvoji (Rio de Janeiro, 1992) schválila Deklaraci o životním prostředí a rozvoji, dále rozsáhlý akční program ochrany životního prostředí, tzv. Agenda 21

Platné právní předpisy v ochraně přírody

- Pomocníkem pro jejich vyhledání může být databáze Ministerstva životního prostředí dostupná na webových stránkách:

http://www.mzp.cz/cz/platne_pravni_predpisy

[on line], [citováno dne 3.1.2017]

Legislativa v ochraně přírody

- předkladatelem většina připravovaných právních předpisů v ochraně přírody je vláda ČR prostřednictvím Ministerstva životního prostředí: možno vyhledat v databázi MŽP:

http://www.mzp.cz/cz/pripravovana_legislativa

[on line], [citováno dne 3.1.2017]

- aktivně se do přípravy návrhů zapojují zejména nevládní neziskové organizace (NGO) např. Hnutí Duha anebo ekologická hnutí či politické strany (např. Strana zelených)

Právní úprava ochrany přírody na území ČR – výběr, příklady

- První chráněnou rezervací na českém území – **Žofínský prales** – zřídil dne 28.8.1838 na panství Nové Hradky Jiří Augustin Longueval-Buquoy
- v roce 1858 byla založena knížetem Schwarzenbergem rezervace **Boubínský prales**
- v období 1. republiky byla ochrana přírodních památek zařazena do kompetencí Ministerstva školství a národní osvěty (např. v roce 1933 vylo výnosem MŠNO číslo 143.547 vyhlášeno a přehlášeno resp. Potvrzeno asi 108 chráněných území; § 20 přídělového zákona bylo možno vyjmout přírodní památky hodné ochrany z přidělu tj. nezestátňovat je a ponechat je v režimu omezení vlastnického práva původnímu vlastníkovi.
- V období po roce 1948 byl přijat zákon číslo 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody
- Po roce 1989 byl přijat zásadní právní předpis - zákon číslo 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- pro vstup do Evropské Unie v roce 2004 byla významná implementace dvou zásadních směrnic č. 78/409/EHS - Směrnice o ptácích a směrnice č. 92/43/EEC – Směrnice o stanovištích – obě mají zásadní význam pro vytvoření soustavy chráněných území tzv. NATURA 2000 (u nás vyhlášována pomocí nařízení vlády – bylo jich 38)

Zákon o ochraně přírody a krajiny (číslo 114/199 Sb.) - ZOPK

- Nabyl účinnosti dne 1. června 1992.
- Moderním právním předpisem reagujícím na nové trendy v mezinárodní ochraně přírody v poslední čtvrtině 20. století, zejména se inspiroval procesy vrcholícími na konferenci OSN o životním prostředí v roce 1992 v Rio de Janeiro.
- Jedná se o komplexní právní předpis upravující nejen speciální ochranu území a druhovou, ale i obecně ochranu veškeré přírody a krajiny, rostlinstva, živočišstva i prvků neživé přírody.
- Zákon byl připravený a inspirovaný významnými ekologickými odborníky blízkými okruhu předlistopadového disentu, jimiž byli např. Ivan Dejmal, Bedřich Moldan, Josef Vavroušek.
- Zákon je ex-lege zvláštním právním předpisem ve vztahu k předpisům o lesích, vodách, územním plánování a stavebním řádu, o ochraně nerostného bohatství, ochraně zemědělského půdního fondu, myslivosti a rybářství.
- Z této uvedené zásady vyplývá, že přednost má právní úprava obražená v ZOPK a právních předpisech vydaných k jeho provedení.
- Právní úprava je založena na obecné (základní) ochraně veškeré přírody a krajiny a zvláštní (zvýšené) ochraně jejich vybraných částí, přičemž se snaží o komplexní přístup.
- Po vstupu ČR do EU obsahuje také ochranu přírody vyplývající z požadavků evropského komunitárního práva.

Obsah ZOPK a předmět vymezení

- V úvodních ustanoveních ZOPK definuje hlavní pojmy, zejména „ochranu přírody a krajiny“, jíž se rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.
- Za zvláště chráněné části přírody se považují velmi významné nebo jedinečné části živé i neživé přírody; mohou jimi být i části krajiny, geologické útvary, stromy živočichové, rostliny a nerosty vyhlášené ke zvláštní ochraně státním orgánem.
- Zákon dále definuje další nezbytné pojmy jako např. územní systém ekologické stability, významný krajinný prvek, krajina, biotop, ekosystém, planě rostoucí rostlina, volně žijící živočich, dřevina rostoucí mimo les.

Obecná ochrana dle ZOPK

Obecná ochrana přírody a krajiny je uskutečňována pomocí sedmi skupin prostředků, jimiž jsou:

- 1) územní systémy ekologické stability (ÚSES)
- 2) významné krajinné prvky
- 3) obecná ochrana rostlin a živočichů
- 4) obecná ochrana ptáků
- 5) ochrana dřevin rostoucích mimo les
- 6) ochrana neživé přírody
- 7) ochrana přírodního rázu

Územní systémy ekologické stability (ÚSES)

- Jedná se o vzájemně propojený soubor ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu.
- Je tvořen biocentry a biokoridory.
- Funkcí ÚSES i cílem vymezení je zajištění uchování a reprodukce přírody a krajiny, vytvoření základu pro opatření k příznivému působení na jejich méně stabilní části a vytvoření předpokladů pro využívání přírodních zdrojů
- Vytvářejí se v rámci územního plánování (územně plánovací dokumentace – také lesních hospodářských plánů.
- Do těchto dokumentů se tímto přenášejí požadavky ochrany přírody

Významný krajinný prvek (VKP)

- VKP jsou ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotné části krajiny, které utvářejí její typický vzhled nebo přispívají k udržení její stability.
- Zákon rozeznává VKP ze zákona (ex lege) a z rozhodnutí – registrací (ex actu).
- Mezi VKP patří **všechny lesy**, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy. Další segmenty mohou být VKP registrací.
- Registrace se provádí zápisem do seznamu VKP
- Rozhodnutí vydává orgán ochrany přírody a krajiny ve správním řízení.

Obecná ochrana rostlin a živočichů

- Spočívá ve stanovení minimálního režimu pro zachování všech druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů.
- Tyto nesmějí být ničeny, poškozovány, sbírány či odchytávány v takové míře, že by to vedlo anebo mohlo vést k jejich ohrožení na bytí anebo došlo nebo mohlo dojít k jejich degeneraci, k narušení rozmnožovacích schopností druhů, zániku populace druhů anebo ke zničení ekosystému, jehož jsou součástí.
- Orgán ochrany přírody (OOP) je oprávněn zakázat anebo omezit rušivou činnost.
- ZOPK ukládá FO a PO povinnost postupovat tak, aby nedocházelo k nadměrnému úhynu rostlin a zraňování anebo úhynu živočichů anebo ničení jejich biotopů. Povolení OOP je rovněž zapotřebí k záměrnému rozšiřování geograficky nepůvodního druhu rostliny nebo živočicha a k záměrnému rozšiřování křížence rostlin a živočichů do krajiny.
- ZOPK zakazuje používat pro odchyt a zabíjení volně žijících živočichů způsoby, metody a prostředky, které MŽP stanoví prováděcím předpisem. Toto se netýká ustanovení zákona na ochranu zvířat proti týrání anebo zákona o myslivosti.

Obecná ochrana ptáků

- Nově, poněkud nesystematicky se jedná o speciální ustanovení k obecné ochraně rostlin a živočichů.
- Vedle dosavadní kategorizace všech druhů volně žijících živočichů v rámci obecné ochrany **při vstupu ČR do EU** – byly zavedena ochrana **všech druhů ptáků**, volně žijících na území členských států EU např. také ochrana stěhovavých druhů nikoliv druhů pouze hnízdících.

Zákon taxativně zakazuje určité způsoby jednání:

- je zakázáno jejich úmyslné usmrcování nebo odchyt jakýmkoliv způsobem, úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd, sběr jejich vajec ve volné přírodě a jejich držení, a to i prázdných, je zakázáno úmyslné vyrušování těchto ptáků, zejména během rozmnožování a odchovu mláďat, pokud by šlo o vyrušování významné z hlediska cílů směrnice o ptácích, držení druhů ptáků, jejichž lov a odchyt jsou zakázány.
- Prodej, přeprava za účelem prodeje, držení a chov za účelem prodeje a nabízení za účelem prodeje živých nebo mrtvých ptáků a jakýchkoliv snadno rozpoznatelných částí ptáků nebo výrobků z ptáků jsou zakázány.
- Kdo takové ptáky, na něž se vztahuje zákaz, drží, chová, dopravuje, vyměňuje nebo nabízí za účelem prodeje nebo výměny, je povinen prokázat na výzvu orgánu ochrany přírody nebo strážce přírody jejich zákonný původ a svou totožnost.
- Z tohoto režimu zákona existují výjimky, zákon reguluje postup při udílení výjimek.

Ochrana dřevin rostoucích mimo les

Tato ochrana spočívá v ochraně veškerých stromů a keřů rostoucích mimo lesní pozemky (PUPFL).

Ochrana spočívá na třech principech:

- Na principu ochrany, spočívajícím v zákazu ničení a poškozování těchto dřevin
- Na principu péče, jež je povinností vlastníků pozemků, na nichž stromy rostou
- Na principu zákazu kácení bez povolení, pokud zákon nestanoví výjimku.

Ochrana neživé přírody

- Tato ochrana zahrnuje právní úpravu možných nálezů jeskyň a jejich využití a dále povinnosti spojené s paleontologickými nálezy.
- **Jeskyně** „jsou podzemní prostory vzniklé působením přírodních sil, včetně jejich výplní a přírodních jevů v nich“.
- Podle § 61 odst. 3 ZOPK: „**Jeskyně nejsou součástí pozemku a nejsou předmětem vlastnictví.**“
- Zákon stanovuje zákaz ničení, poškozování anebo úprav jeskyní. OOP však z těchto zákazů může udělit výjimku, za podmínek uvedených v zákoně.
- Zákon také definuje paleontologické nálezy (PN): PN „je věc, která je významným dokladem anebo pozůstatkem života v geologické minulosti a jeho vývoje do současnosti“.
- Zákon neřeší vlastnictví PN, ale každému ukládá povinnost zajištění jejich ochrany před zničením, poškozením anebo odcizením, zákon ukládá povinnost opatření údajů o nálezu, okolnostech. Vývoz PN je povolen jen se souhlasem OOP.

Ochrana přírodního rázu

- **Krajinný ráz**, „*kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu*“.
- Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině.
- K umísťování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas OOP. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.
- Krajinný ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody^{9a}

Zvláštní ochrana přírody a krajiny

Zvláštní ochrana přírody a krajiny se dle ZOPK dělí na:

- **Územní ochranu**, která se vztahuje na vysoce hodnotná, přírodovědecky či esteticky velmi významná anebo jedinečná stanoviště či území (tzv. ZCHÚ). Vymezeny jsou zákonem anebo OOP základní ochranné podmínky – systém relativních zákazů určitých činností, z nichž lze OOP udělit výjimky. Zákon také zavedl institut ***plán péče*** o tato území, vylišení ***ochranných pásem***. Zákon upravuje postup při jejich vyhlašování
- **Druhovou ochranu** (pod níž lze zařadit i prvky ochrany individuální).

Územní ochrana - Kategorie zvláště chráněných území (ZCHÚ)

- Jedná se o území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná, která stát prostřednictvím OOP může vyhlásit za zvláště chráněná; přitom se stanoví podmínky jejich ochrany.

Kategorie zvláště chráněných území jsou

- národní parky – NP- v ČR jsou 4
- chráněné krajinné oblasti - CHKO – v ČR je jich 26
- národní přírodní rezervace – NPR – v ČR je jich 108
- přírodní rezervace – PR – v ČR je jich 815
- národní přírodní památky – NPP – v ČR jich máme 119
- přírodní památky – PP – v ČR je jich 1528

Vstupem ČR do EU v roce 2004 přibyla ještě územní a druhová ochrana podle soustavy NATURA 2000

- Natura 2000 „je celistvá evropská soustava území se stanoveným stupněm ochrany, která umožňuje zachovat typy evropských stanovišť a stanoviště evropsky významných druhů v jejich přirozeném areálu rozšíření ve stavu příznivém z hlediska ochrany nebo popřípadě umožní tento stav obnovit. Na území České republiky je Natura 2000 tvořena vymezenými ptacími oblastmi a vyhlášenými evropsky významnými lokalitami.“

Druhová ochrana podle ZOPK

- Zvláštní druhová ochrana je založena na zpřísněném režimu nakládání s vybranými zvláště chráněnými druhy rostlin a živočichů.
- Seznam a stupeň ohrožení stanoví MŽP prováděcím předpisem - vyhláškou - aktuálně se jedná o vyhlášku číslo 395/1992 Sb., (přílohy II. a III.), ve znění pozdějších předpisů.
- Kritériem pro poskytnutí ochrany jednotlivému druhu rostliny či živočicha jeho vyhlášením za zvláště chráněný je jeho vzácnost nebo ohroženost či vědecký, případně kulturní význam.
- Jedním z odborných podkladů pro zvláštní druhovou ochranu jsou tzv. **červené seznamy a červené knihy**.
- Kategorizace zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů zahrnuje tři kategorie:
 - I. druhy kriticky ohrožené
 - II. druhy silně ohrožené
 - III. druhy ohrožené
- Mezi druhovou ochranu lze počítat i ochranu **tzv. památných stromů, jakožto „individuální ochranu“**.

Použité prameny a literatura

- KRUŽÍKOVÁ, Eva; MEZŘICKÝ, Václav. Základní otázky kodifikace práva životního prostředí. Právník. 2005, čís. 3, s. 209-226. ISSN 0231-6625.
- DAMOHORSKÝ, Milan. Právo životního prostředí. 1. vydání. vyd. Praha: C.H.Beck, 2003. 511 s. ISBN 80-7179-747-2. S. 48-52.
- PEKÁREK, Milan, a kol. Právo životního prostředí. I. díl. 2., přepracované vydání. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 323 s. ISBN 978-80-210-4926-0. S. 39.
- Centrum pro studium demokracie a kultury. Životní prostředí [online]. Úřad vlády ČR, Odbor informování o evropských záležitostech, [cit. 2017-01-02]. Dostupné online. <https://www.euroskop.cz/8926/sekce/zivotni-prostredi/>
- HENDRYCH, Dušan, a kol. Právnícký slovník. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1. Heslo Mezinárodní právo životního prostředí.

Publikace a odkazy k právu životního prostředí

- Masarykova univerzita v Brně

<https://www.law.muni.cz/content/cs/publikace/obory/pravo-zivotniho-prostredi/>

[on line], [citováno dne 3.1.2017]

- Nakladatelství C.H. Beck

<http://www.beck.cz/pravo-zivotniho-prostredi-3-vydani-d>

[on line], [citováno dne 3.1.2017]